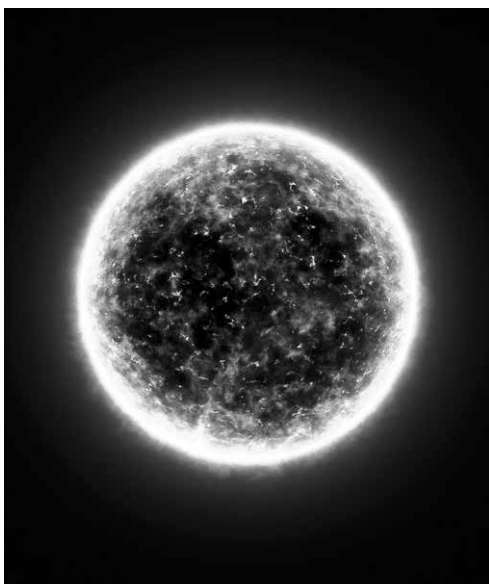

Antroposoferna och klimatvetenskapen

Sven-Ove Hansson, professor i filosofi, synar antroposofernas syn på klimatvetenskapen.

ANTROPOSOFIN BRUKAR FRAMSTÄLLA SIG som en ”grön” och miljömedveten rörelse. Därför skulle man kunna förvänta sig att klimatvetenskapen med självklarhet skulle accepteras inom antroposofin. Men tvärtom har förnekandet av klimatvetenskapen en stark ställning inom rörelsen. Orsaken är att klimatvetenskapens resultat är svårförenliga med den antroposofiska världsbilden. Antroposoferna tror på en mångfald andeväsen som på olika sätt påverkar världen vi lever i, och kritiserar ofta den traditionella ve-

tenskapen som de uppfattar som ”materialistisk”. Klimatvetenskapen handlar helt och hållet om hur olika materiella faktorer påverkar klimatet. Det finns inga ”andliga” faktorer i de klimatvetenskapliga modellerna, och därför passar de inte in i det antroposofiska tänkandet.

Tilltro till Steiner

Liksom det mesta inom antroposofin kopplas förnekandet av klimatvetenskapen samman med rörelsens grundare Rudolf Steiner (1861-1925). Ett tydligt exempel på detta är de två böcker om klimatet som Werner Schmötzer publicerade om klimatet år 2012.¹ Hans budskap var att de

ökande temperaturerna inte beror på växthusgaser utan på "kosmiska cykler" mellan istider och varmare tider som ska ha förutsetts av Rudolf Steiner. Dessa cykler hänger samman med långsamma rörelser i solsystemet som Steiner tolkade i relation till de tolv astrologiska stjärntecknen. (Det handlar om precessionen, det vill säga jordaxelns cirkelformade rörelse, som har en rotationstid om cirka 25 700 år).

Just nu, hävdade Schmötzer, befinner vi oss i början på en 500-årig varm period, som alltså beror på "kosmiska" faktorer snarare än utsläppen av växthusgaser. Böckerna fick stor uppmärksamhet. Året efter att de publicerades blev Schmötzer invald som medlem i astronomisektionen inom Goetheanum, antroposofernas internationella högkvarter.

Kampanj mot klimatvetenskapen

Under lång tid drev *Das Goetheanum*, antroposofins huvudorgan, en veritabel kampanj mot klimatvetenskapen. Michael Kalisch stod för en stor del av den desinformation som tidskriften spred om klimatförändringarna. År 2007, när Al Gore fick Nobels fredspris för sitt arbete mot den globala uppvärmningen, bestod *Das Goetheanums* kommentar av en artikel av Kalisch. Han hävdade att "allt som Al Gore säger eller implicerar är ensidigt, överdrivet, vilseledande eller helt enkelt fel".² I andra artiklar beskrev han IPCC:s datormodeller som ett bedrägeri påhittat av Ahriman (en av antroposofins djävulsgestalter).³ Så sent som 2014 hävdade han att växthuseffekten inte var påvisad. Ett av hans argument för denna ståndpunkt var att Steiner inte nämnde någon växthuseffekt.⁴

Under 2010-talet ändrade *Das Goetheanum* sin inställning till klimatförändringarna. Efter Kalischs artikel år 2014 har tidskriften slutat publicera hans artiklar om klimatet. Under de senaste åren har tidskriften inte kritiserat klimatvetenskapen. Den uttrycker sig nu också positivt om rörelser som Fridays for Future. Kritiken mot klimatvetenskapen fortsätter dock i andra antroposofiska medier. Dess oförsonlighet har inte minskat. Så här skrev till exempel Lorenzo Ravagli, en av redaktörerna för de tyska Waldorfskolornas tidskrift *Erziehungskunst*, i sin blogg år 2019:

“Vad gäller anti-CO₂-rörelsen så bygger den enligt min mening på en särskild form av livsångest: eftersom den av människan producerade koldioxiden enligt deras uppfattning förgiftar jorden eller förvandlar den till ett helvete, måste produktionen av koldioxid förhindras. Men däri- genom undantar man grundvalen för djurens och människans liv på jorden, ty utan koldioxid kan det inte finnas

någon fotosyntes och därför inte något vegetabiliskt liv och inte heller något syre. Som sin slutliga konsekvens skulle avskaffandet av koldioxidproduktionen leda till total död.”⁵

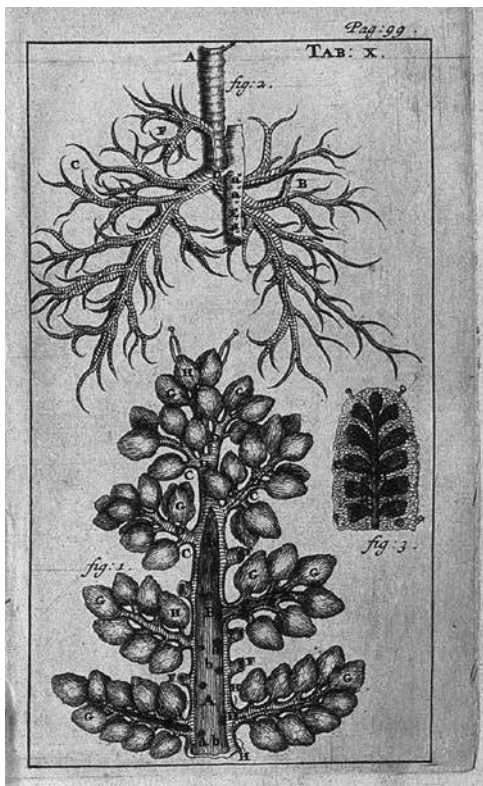
Koldioxid behövs förvisso för växtlivet, men inte i de enorma mängder som nu släpps ut.

Minskar meditation växthusgaserna?

Även de antroposofier som accepterar klimatförändringarnas realitet har ofta en från den gängse vetenskapen starkt avvikande syn på vad som behövs för att bromsa in dem. Ett tydligt exempel på detta är en artikel som Andreas Neider publicerade i *Das Goetheanum* år 2019 och som även översatts till svenska i tidskriften *Forum för Antroposofi*.⁶ Han godtar där klimatförändringarnas realitet, och försöker visa hur antroposofin kan bidra till att minska utsläppen av växthusgaser. Han anser sig ha funnit svaret i ett föredrag av Rudolf Steiner från 1906. Steiner hävdade där att människor kan minska mängden koldioxid i sin utandningsluft:

”Genom rytmisering av andningsprocessen och genom själens inre arbete blir andningsluften renare; det som människan andas ut innehåller då mindre kolsyra [koldioxid].”⁷

Enligt Steiner drar sig indiska yogier tillbaka till grottor där de använder så litet syre som möjligt. ”De kan göra detta”, säger Steiner, ”eftersom deras inre själsliga arbete gjort deras andningsluft så ren att de kan leva en lång tid utan tillförsel av frisk luft.” Eftersom ”kontinuerlig tillförsel av frisk luft” har en negativ inverkan på den ockulta utvecklingen, rekommenderade Steiner sina lärjungar att

lära sig att ”kontrollera sin andningsprocess”.⁸ Allt detta strider mot basal och mycket välgrundad biologisk kunskap. Det finns ingen anledning att tro att yogier eller meditatörer kan hålla sig vid liv lång tid utan tillförsel av syre. Men Neider betraktar dessa påståenden hos Steiner som uppenbarade sanningar. Han skriver:

”Steiners ytterligare hänvisningar pekar på att sam-

mansättningen av inandningsluften vid meditation förändras så att den mediterande behåller kolet som normalt andas ut med syret och genom detta gör sin andning lik växtens. Genom detta befrias utandningsluften från det avdödande kolet och blir på sätt och vis renat, medan vår normala andning först måste renas genom växtvärlden. En meditation där detta fenomen sker vore då också ett bidrag till att skydda klimatet.”⁹

Neider framställer detta som ett betydelsefullt sätt att minska utsläppen av koldioxid.

”Ty såsom Steiner antydde kan såväl en intensifiering av vår sinnliga varseblivning som ett meditativt liv redan förbättra vår personliga koldioxidhushållning [...] Därmed verkar koldioxidproblematiken och dess reduktion framför allt avgöras [av] om vi kan förstå människan som ett andligt väsen eller inte.”¹⁰

Frågan om hur meditation påverkar utandningsluftens sammansättning är förstas en empirisk fråga. Det finns inget empiriskt stöd för föreställningen att meditatörers utandningsluft skulle likna vad växterna åstadkommer. Enligt tillgängliga undersökningar kan meditation leda till en liten minskning av koldioxidmängden i utandningsluften, men minskningen är inte större än vad som kan förklaras av fysisk inaktivitet och muskelavslappning.¹¹ Skillnaden mellan att meditera och att bara sitta stilla är liten i jämförelse med skillnaden mellan stillasittande och fysiskt arbete eller träning vad gäller utandning av koldioxid.

Klimat och kommunism

Flera antroposofiska författare försöker på olika sätt koppla ihop klimatvetenskapen och den aktiva klimatpo-

litiken med kommunism. Så här skrev Michael Kalisch om Angela Merkel:

”Kanske är det inte utan orsak som många i klimatpolitikens anda ser en återuppståndelse för den kommunistiska planhushållningen. Det är inget under att en kansler som växte upp under en sådan regim är förespråkare för klimatpolitik och äregirigt vill göra sitt land till en förebild för alla.”¹²

I sin artikel om meditation som botemedel mot växthuseffekten beskriver Andreas Neider kampen om klimatet som ”en ny version av kampen mellan kommunism och kapitalism, mellan extrem vänster och extrem höger”.¹³ Han försöker jämföra ekocentrism med kommunism, vilket är märkligt med tanke på hur kommunistiska regimer i allmänhet har hanterat miljöfrågor. Dessutom kopplar han samman klimatvetenskapen med kommunism:

”Och då uppstår en slags framtidspessimism, ett slags förnekande av den mänskliga existensen på jorden, som bara kan upphävas genom att man tvångsmässigt socialiserar människorna, så som kommunismen gjort och delvis fortfarande gör. Klimatvetenskaparen, som med oro ser på ökningen av koldioxid, kan man ur detta perspektiv uppleva som en ny version av en vänsterorienterad världsåskådning.”¹⁴

Det är inte helt uppenbart vad syftet är med dessa försök att koppla samman klimatvetenskapen med kommunism. Men en sak är säker: syftet kan inte vara att stärka klimatvetenskapen eller att främja en klimatpolitik som bygger på dess forskningsresultat. ✍

Källor och referenser:

För mer detaljerad information, se Sven Ove Hanssons “Anthroposophical Climate Science Denial”, under publicering i *Critical Research on Religion*.

1. Schmötzer, Werner, Klimawandel als Folge der Präzessions- und Apsidenbewegung. Klimarelevanz der vier Erdbahnparameter (Berlin: ProBusiness, 2012). Schmötzer, Werner, Klimaerwärmung, natürliche, anthropogene, kosmische Ursachen und Fakten (Berlin: ProBusiness, 2012).
2. Kalisch, Michael, ”Eine kritische Würdigung”, *Das Goetheanum*, 2007/43, 6-7.
3. Kalisch, Michael, ”Langfristige Klimaprognosen sind nicht möglich”, *Gegenwart* 2012/2, 49-51, s. 49.
4. Kalisch, Michael ”Wir haben nicht genügend relevante Angaben, um Zukunft bestimmen zu können”, *Das Goetheanum*, 2014/12, 12-13.
5. Ravagli, Lorenzo, ”Der Kampf der Kosmiker und Telluri-

- ker”, bloggen Antroblog (publicerad 19 april 2020).
6. Neider, Andreas, ”Är vår existens en belastning för jorden?”, *Forum för antroposofi*, nr 4, 2019, 11-13.
  7. Steiner, Rudolf, *Aus den Inhalten der esoterischen Stunden. Gedächtnisaufzeichnungen von Teilnehmern* (Gesamtausgabe 266:1), 1906, s. 147.
  8. Steiner 1906, s. 147.
  9. Neider 2019, s. 11. [Artikelförfattarens anm: en felöversättning har korrigerats - det tyska originalets ”Beitrag zum Klimaschutz” är i *Forum för Antroposofi* översatt som ”bidrag till miljöskyddet”.]
  10. Neider 2019, s. 12.
  11. Fenwick, P. B., S. Donaldson, L. Gillis, J. Bushman, G. W. Fenton, I. Perry, C. Tilsley, och H. Serafinowicz, ”Metabolic and EEG changes during transcendental meditation: an explanation”, *Biological Psychology* 5(2), 1977, 101-118.
  12. Kalisch, Michael, ”Langfristige Klimaprognosen sind nicht möglich”, *Gegenwart* 2012/2, 49-51, s. 50.
  13. Neider 2019, s. 12.
  14. Neider 2019, s. 12.